

πλανήτας, οὓς ἐγίνωσκον οἱ Βαβυλώνιοι καὶ οὓς ἐλάτρευον μετὰ τοῦ ήλιου καὶ τῆς σελήνης ὡς οὐρανίας δυνάμεις. ἐφορώδας τὰς ἀνθρωπίνους τύχας. Η βαβυλώνιος αὕτη λατρεία εἰςήχθη εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὑπὸ τῶν Φοινίκων, τὰ ἵκυν δὲ αὐτῆς οὐδαμοῦ ἀλλαχοῦ εἰσὶ πρόδηλότερα ἢ ἐν Θῆβαις. 'Αλλ' αὐτόθι εὑρίσκομεν τὴν ἀπόδειξιν ὅτι ἡ αὐτή λατρεία εἶχε μεταδοθῆν ὥσαντας ὑπὸ τῶν Φοινίκων τοῖς ἔλλησι ναύταις· διότι ἡ κάτω πόλις, ἥτις, ὡς αἱ πύλαι αὐτῆς δεικνύουσιν, ἵνα ἀφιερωμένη ταῖς πλανητικαῖς θεότησιν, ἀνίκει ἀκριβῶς κατὰ τὰς αὐθεντικωτάτας μαρτυρίας νεωτέρᾳ ἐποχῇ, ἵς δὲν δύναται νὰ κρατῇ ἀποκλειστικῶς τὸ φοινικικὸν πνεῦμα. Οὕτως αἱ ἀνατολικαὶ ροπαὶ ἐξηκολούθησαν ἐνεργοῦσαι ἀπὸ τῆς ιδρύσεως τοῦ σιδωνικοῦ πρακτορείου, ὅπερ δυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν ὡς τὸν πυρῆνα τῶν Θηβῶν, καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς συρροῆς τῶν ἐκ Κρούτης καὶ Μικρᾶς Ἀσίας ἀποίκων.

Μετὰ τὴν οἰκογένειαν τῶν διδύμων ἀνέρχονται ἐπὶ τοῦ Θρόνου οἱ Καδυείωνες, ἀφικνούμεθα δὲ εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Λαζάρου καὶ Λαίου. Ἡγεμόνες ἐγκληματίαι καταστρέφουσι τὴν χώραν, ὅπερ ὁ μῦθος ἐκφράζει διὰ τοῦ ἐμβλήματος τῆς Σφιγγός, εἰλημένου ωραύτως ἐκ τῆς Ἀνατολῆς. Αἱ καδυεῖαι Θῆβαι βυθίζονται ἐν τῷ αἴματι καὶ τῷ φρίκῃ, ἀλλά, διασπειρώμεναι αἱ θηβαϊκαὶ οἰκογένειαι, πεπροκισμέναι ὑπὸ ἔξαιρέτων ἀρετῶν, προσοβαίνουσι φέρουσαι μέχρι τῶν μεσημβριῶν χωρῶν, ώς θὰ ἰδωμεν τραῦδερον, νέα σπέρματα πολιτισμοῦ.

Ο τῶν Θηβῶν μῆθος συνώψιεν εἰς ἐκφραστικὰς γραμμὰς ίστορικὰς περιόδους ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας διαρκεδάσας. Εἶναι ἡ διδακτικωτάτη εἰκὼν τῆς μεταβατικῆς περιόδου, τῆς μεταξύ τοῦ πελασγικοῦ αἰῶνος καὶ τῆς ἐλληνικῆς ιστορίας ἐκτεινομένης, ἡ σαφεστάτη δὲ ιστόγνωσις τοῦ φοινικικοῦ ἀποικισμοῦ καὶ τῶν ἐπακολούθων αὐτοῦ. Ἐποχαὶ, οἵαὶ αἱ ὑπὸ τῆς ἀφίξεως τοῦ Κάδμου ἐγκαίνιζομεναι, καταπαύουσι τὰς ἀθώας τέρψεις τοῦ πατριαρχικοῦ βίου· οἱ νεκλυδες μετὰ τῶν ἀγαθῶν ἀνωτέρους τινὸς πολιτισμοῦ κομιζουσιν ἐν τῇ χώρᾳ καὶ ἀγνωστα τέως κακά, τὸν δόλον καὶ τὴν βίαν, τὴν ἀνθυκότητα, ἐγκλήματα ἀνίκουτσα, τὸν πόλεμον καὶ τὴν πενίαν. Η θεία ὄργη καὶ ἡ ἀνθρωπίνη πονηρία, ἡ ἀμαρτία καὶ ἡ ἀρά ἔξακοντιζουσιν ἐκ περιτροπῆς τοὺς κεραυνούς αὐτῶν. Αὕτη εἶναι ἡ ὑπὸ τῶν ποιτῶν πλειστάκις ὑμνοθεῖσα δυστυχία τῆς φυλᾶς τοῦ Κάδμου.

(*'Ακολουθεῖ?*).

Η ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΤΗΣ ΚΩΝ/ΠΟΛΕΩΣ ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΝΕΩΤΕΡΟΥΣ ΧΡΟΝΟΥΣ.

Πολλῶν ἡ δημιοσιογραφία ἐπιλαμβάνεται ἐκάστοτε ζητημάτων· εἴτε δ' εἰς ἐπιστήμας ταῦτα ἀνάγονται εἴτε κοινωνικὸν φέρουσι χαρακτῆρα, οὐκ εὐκαταφόρον προσδικῶνται ωφέλειαν ὡς ἐκ τῆς ἑναλλαγῆς διαθέρων γνωμῶν τῶν εἰδότων καὶ τῆς εὐθείας συζητήσεως, τὴν ἄποιναν ἡ δημιοσιογραφία, ὡς ἐκ τῆς φύσεώς της, δύναται ἐπ' αὐτῶν νὰ προκαλέσῃ. Ἐν τῷ σταδίῳ τῆς δημοσίας συζητήσεως κατὰ πολὺ ὑστέροπεν ἡ ἀρχιτεκτονική, ἐνῷ πρὸ πολλοῦ ὅφειλε νὰ ἐφελκύσῃ τὴν μέρουμαν τῶν ἀληθῶν αὐτῆς ἔργατῶν καὶ τὴν πρόσδοξὴν τῆς κοινωνίας, διότι αὕτη μεγάλως σχετίζεται πρὸς τὴν πρόσδοξον, τὸν πολιτισμὸν καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ καλλιτεχνικοῦ τῶν λαῶν αἰθθήματος. Φρονῶ δὲ ὅτι μετ' ἐμὲ καὶ ἄλλοι εἰδημογέστεροι μου θέλουσιν ἔξετάσει τὸ ζητημα ἐμβριθέστερον καὶ ὅτι ἔκαστος τὰς ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου γνώμας του θέλει ἐκθέσει, ὡς ἐκ τοῦ ὅποιου ἡ τέχνη μεγάλα θέλει πορισθῆ ὁφελήματα. "Ινα δὲ ἐν ταῖς κρίσεσιν ἡμῶν ταῖς διατυπωθενούμεναις κατὰ τὴν ἐπιδιόπτην ἐκάστου οἰκοδομήματος, καὶ τὴν ἔρευναν τῶν αἰτίων καὶ τῶν περιστάσεων, ὅσαι συνέδραμον πρὸς ταύτην ἡ ἐκείνην τοῦ κτιρίου τὴν παράστασιν, καταληπτοὶ κατατίθημεν, ἀνάγκη νὰ προτάξωμεν ἐν ὅλῃ γοις γενικάς τινας περὶ ἀρχιτεκτονικῆς ἀρχᾶς, νὰ γνωρίσωμεν δηλονότι πόθεν αὔτη τὴν ἀρχὴν ἔλαβεν, πο αἱ τῆς μεγάλης

ταύτης τέχνης ἀπόστολὴ καὶ πῶς οἱ διάφοροι τῆς οἰκουμένης λαοὶ ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι σήμερον περὶ αὐτῆς ἐσκέπτοντο.

Η ἀρχιτεκτονική, ἥτις πρώτη ἐν ταῖς ὡραίαις τέχναις τάσ-
δεται, ἀρχεται τὰ πρῶτά της ἔργα νὰ κτίζῃ ἀφ' ὅτου οἱ ἄνθρω-
ποι συνῆλθον εἰς κοινωνίαν διὰ κοινῆς τινὸς περὶ θεότητος δο-
ξαδίας. Πρὸ τὸν δὲ ἑγεμονῆται τὰ μνημεῖαν, ὅσα τὴν εὐρεσιν ἀ-
λιθοῦς ἀρχιτεκτονικῆς μαρτυροῦσιν, ἀδύνατον ἂντον νὰ ἡπάρξωσι
πόλεις, ἐφ' ὅσον διὰ κοινῆς τινὸς δοξαδίας οἱ ἄνθρωποι δὲν συν-
δέονται, λαὸν ἀκόμη δὲν ἀποτελοῦσι, διότι τὸ συμφέρον τὸ δι-
πόλιον χθὲς ἱνωνεν αὐτοὺς, τούτο δύναται τὴν ἐπαύριον νὰ τοὺς
διαλύσῃ. Θείαν ὅθεν ἡ τέχνη αὕτη ἔχει τὴν καταγωγὴν, διότι
καὶ τὰ πρῶτά της ἔργα εἰς τιμὴν τῆς θεότητος ἡγειρε, σκοτεινὰ
μὲν εἰσέτι, ὡς σκοτειναὶ καὶ αἱ περὶ τοῦ Θεοῦ δοξαδίαι τῶν Ἰ-
δαν. Ἐνόσφι ὅμως οἱ λαοὶ πρὸς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν χωροῦσι καὶ
αἱ θρησκευτικαὶ τῶν δοξαδίαι σαφνίζονται, καὶ ὁ ἀρχιτέκτων
τότε διὰ χαριέντων ὑπαινιγμῶν τὴν δαφνίνειαν εἰς τὸ ἔργον τοῦ
θεοῦ ἀποτυπόνει. "Οτε δὲ ὁ ἄνθρωπος τὴν φύσιν, ἥτις κατ' ἀρχὰς
ἔξεπιληξεν αὐτὸν διὰ τῶν θαιμαστῶν αὐτῆς θεαμάτων, καλῶς
κατενόησε, τότε καὶ ἡ ἀρχιτεκτονικὴ γίνεται καλὴ καὶ εἰς τὸ
ἔργον της ἐφαρμόζει νόμους καὶ ἀναλογίας καὶ εἰς τὴν ἀνωτά-
την τῆς τελειοποίησέως της βαθμῖδα φθάνει. Τοιαύτην ἔχει τὴν
καταγωγὴν ἡ ἀρχιτεκτονική. Διὰ δὲ τοῦτο καὶ ἡ ἀποστολὴ αὐ-
τῆς εἶναι μεγάλη, ὡς θέλομεν ἀμέσως γνωρίσει. "Αν καθ' ὑπό-
θεσιν ἡ Ἀιγύπτιος ἐν τῇ παρελεύσει τῶν αἰώνων ἐλησμονεῖτο,
βλέπων τις εἰς τῆς Μέμφιδος τὰς ἔργη της ὅτι ὑψοῦνται πυραμί-
δες, τὰς ὅποιας σφίγγες φυλάττουσι, θὰ ἐμάντευεν ὅτι ὑπῆρχεν
ἐκεὶ λαὸς θρησκευτικός, εἰς τὸ μυστήριον ἀφωσιωμένος καὶ πε-
ρισσῶς εἰς τῆς ψυχῆς τὴν ἀθανασίαν πιστεύων. "Αν δὲ καὶ ἡ
Ἐλλὰς τὸ αὐτὸ ἔπασχεν, ἀνευρίσκων δὲ καλλιτέχνης κίονα τῶν
προπυλαίων ἢ τεμάχιον τῆς τοῦ Φειδίου γλυπτίδος, θὰ κατενέψει
ὅτι λαός εἰς ἄκρον αἰσθηματικὸς καὶ λίαν φιλόκαλος τὴν χώραν
ταύτην κατώκησε, λαός τοδοῦτον τὸ καλὸν θεραπεύεις, ὥστε
νὰ ἀποθέωσῃ μὲν τὸν ἄνθρωπον, νὰ ἀνθρωπίσῃ δὲ τοὺς θεούς.
"Οὓς προημθάνθησαν δὲ τὰ ἔθνη ὅτι μέτρον τοῦ μεγαλείου καὶ
τῆς δόξης αὐτῶν θὰ ἴσσαν τοῦ ἀρχιτέκτονος καὶ τοῦ ποιητοῦ,
τοῦ γλύπτου καὶ τοῦ ζωγράφου τὰ ἔργα, ὥσει εἰς τούτους προει-
δον οἱ λαοὶ τοῦ μέλλοντος αὐτῶν τοὺς μάρτυρας, Ἄσιανοι τε
καὶ Αιγύπτιοι, "Ελληνες καὶ Ρωμαῖοι, πάντες ἀνεξαιρέτως τοὺς
καλλιτέχνας ὑπερετίμαντα.

Τινὲς ἐκάλεσαν τὴν ἀρχιτεκονικὴν τρόπον τοῦ κοσμεῖν τὰς οἰκοδομάς. Ἀλλ' οὗτοι ἔξηλειψαν ἀπὸ τῶν ὡραίων τεχνῶν τὴν μεγίστην, καθ' ὅτι τὸν ἀρχιτέκτονα ὡς κοσμητίν καὶ πρόσωπον τριτεῦν παρειδάγουσιν εἰς τὸν δρισμόν, τὸ δὲ καλὸν ὡς σύντροφον ἀπλοῦν καὶ μέοος ποιόθετον τοῦ χρησίου παοιστῶν.

Η ἀρχιτεκτονική, καίπερ ταῖς ἀνθρωπίναις χρείαις ὑπηρετική, ὁσάκις δὲν εἶναι καθαρῶς θρησκευτική ή ἀναμνηστική ἀπαιτεῖ ἀπὸ τοῦ καλλιτέχνου πλὴν τῆς ἐφαρμογῆς τῶν ξηρῶν κανόνων καὶ ἔμπνευσίν τινα καὶ προσέτι τοιούτον τοῦ καλοῦ μετὰ τοῦ σκοπίμου συνδυασμόν, ὅπερ εὐδέλιον νὰ θυσιάζηται τῷ ἑτέρῳ διότι τὸ ἄσκοπον δυσαρεστεῖ τὴν αἰσθησιν, τὸ δὲ δυσαρεστοῦν αὐτὸν δὲν εἶναι καλλιτεχνία. Τίνι δὲ τρόπῳ τὸ καλὸν ἐν τῇ ἀρχιτεκτονικῇ ἐπιτυγχάνεται διετέπωσεν ὁ αἰώνιος καλλιτέχνης ἐν αὐτῇ τῇ δημιουργίᾳ τοῦ σύμπαντος διὰ τῆς τάξεως τῆς συμμετρίας καὶ τῆς ἀρμονίας. Τόσην δὲ ἔχει σημαδίαν ἐν τῇ τέχνῃ ταύτη ἡ ἀρμονία, ὅπερ διάσημοι ἀρχιτέκτονες ὕρισαν αὐτὴν ως τὴν μουσικὴν τῆς ἐκτάσεως· καὶ ως ἡ μουσικὴ διὰ τῆς ἀρμονίας τῶν τόνων τῆς παριστάνει ὅτι ἀδύνατον εἶναι νὰ ἀκούσωμεν, ως λόγου χάριν τὸν ὕπνον, τὴν ἡσυχίαν κτλ. . . οὕτω καὶ ἡ ἀρχιτεκτονικὴ διὰ λίθων ἐπιθέσεων καὶ διὰ μαρμαρίνων ὅγκων μεταδίδει ἡμῖν τὰ ὑψηλότατα, λεπτότατα καὶ εὐγενέστατα τῶν αἰσθημάτων, κατορθώγει διλογοντί διὰ τῆς ἀρμονίας τῶν γραμμῶν της, ὁσάκις τὰ ἔργα αὐτῆς θεωμέθα, νὰ ἔγειρῃ εἰς τὴν ψυχὴν μας αἰσθητά ἐκπλήξεως ἢ μεγαλείου, τρόμου ἢ ἀδονῆς, κάριτος ἢ ἰσχύος.

Αλλά τὸ τῆς ἀρχιτεκτονικῆς κάλλος σχετίζεται καὶ πρὸς τὴν ιδέαν καθηκόντος τίνος. "Ως τις εὐκόλως νὰ νούσῃ δύναται, πᾶν οἰκοδόμημα πολλὰ μᾶς ἀφαιρεῖ ἀπὸ τῶν τῆς φύσεως δώρων ἀποφράττει δὲ τὰ ἄγαθα καὶ τὰς καλλονὰς αὐτῆς· διὸ δίκαιον 'είναι ἄγτι τῶν εὔεογετημάτων. Μήτινα μᾶς στερεῖ, νὰ μᾶς ἀνα-

μειδή και νὰ ἀντισταθμίζῃ τὰς ζημιὰς διὰ καλοῦ οἰκοδομῆματος. Αἱ κοινωνίαι δὲν ἐσχηματίσθησαν διὰ νὰ ἀδικῶνται εἰς αὐτὰς ὁφείλεται σεβασμός, ὅστις εἰς τὸν οἰκοδόμον ἐπιβάλλει νὰ γείνη ἀρχιτέκτων καὶ τοῦ καλοῦ τὴν θεατείαν νὰ θεωρῇ καθῆκόν του. Καὶ οἰκοδομὴ τις προσκρούει εἰς ὅλων τῶν θεατῶν τὰ βλέμματα, ὅταν αἰσθάνωνται ὅτι πῆγειρε τις αὐτὴν, χωρὶς περὶ αὐτῶν νὰ μεριμνήσῃ.

Πρὸς τὴν τάξει, συμμετρίᾳ καὶ ἀρμονίᾳ ὅρος τοῦ καλοῦ ἀπαρίτητος εἶναι καὶ ὁ χαρακτήρ, τὸν ὄποιον τὸ οἰκοδόμημα θὰ προσλάβῃ. "Ἄν μακρόθεν ἀπαντήσωμεν οἰκοδομήν, τῆς ὄποιας ἡ θέα εἶναι μετρία ἢ πομπώδης, χαρίσσα ἢ αὐτηρά, δοκιμάζομεν αἰσθημάτι τὸ ἀνάλογον πρὸς ταῦτα, διότι ἐμφανίζεται εἰς ἐκείνην πρῶτων τι τοῦ καλοῦ στοιχεῖον, ή ιδιοτυπία.

"Ἄν τέλος δημόσιον τι κτίριον, ως θέατρον, εἰσιτή ἢ ναὸς, τὸν προσδοκήν γας ἐπισπᾶται, ἔκαστον αὐτῶν παράγει σύνολόν τι ἐννοιῶν, εἰς μίαν μόνην ἀναγομένων ἐντύπωσιν. Υπὸ τὸ δεσμωτήριον, λόγου χάριν, τὸ ἔγκλημα, ἢ τιμωρία, ὁ ἔλεγχος, τὸ ἀλγος, πάντα ταῦτα συγχρόνως εἰς τὴν ψυχήν μας παρουσιάζονται καὶ συγχωνεύονται εἰς κοινόν τι αἰθηναὶ φόβον. Υπὸ τὸ κομψὸν τοῦ θεάτρου περιστύλιον τὸ πᾶν περὶ εὐχαριστήσεως λαζεῖ καὶ τὸ πᾶν προκαλεῖ τῆς εὐχαρίστας τὸ αἴσθημα. Υπὸ τοῦ ναοῦ τοὺς θόλους διεγείρεται ἡ ιδέα περὶ τῆς τύχης τοῦ ἀνθρώπου, περὶ τοῦ θανάτου καὶ τῆς μελλούσης αὐτοῦ ζωῆς καὶ ἐν γένει τὸν ἀνθρώπον κατακυριεύει ἡ ιδέα τῆς θεότητος. Λοιπόν ἐφ' ὅσον αἱ ιδέαι γενικεύονται, τὸ οἰκοδόμημα ἐκ τῆς ιδιοτυπίας ἔρχεται εἰς τὸν χαρακτήρα, ὅστις ἀναπόδιστος μετὰ τοῦ καλοῦ συνδέεται. Μάλιστα δὲ εἰς τὸν πολύπλοκον τῶν νεωτέρων χρόνων πολιτισμόν, ἡ ἀρχιτεκτονικὴ εἰδικεύεται, καὶ ὠρισμένον ἐκάστη οἰκοδομὴν ποθεὶ χαρακτήρα, ἵνα προφαγῇ καταστῆσῃ τὸν σκοπόν, δι' ὃν φοβοῦμεν. Λοιπὸν εἰς μὲν τὴν ιδιωτικὴν οἰκοδομίαν ἀπαιτεῖται ὁ ὅρος τῆς ιδιοτυπίας, ὁφείλει διπλοῦν ὁ ἀρχιτέκτων ἔξωθεν νὰ δηλώσῃ πῶς οἱ ἐνοικούντες σκέπτονται.

Εἰς δὲ τὰς οἰκοδομάς, εἰς τὰς ὄποιας κοινή τις ιδέα τὴν κοινωνίαν προσελκύει, ἀπαιτεῖται ὁ χαρακτήρ, ἡ φυσιογνωμία, δηλαδὴ τοῦ κτίριου, ἡ ὄποια εἰς τὸν θεατὴν θὰ γνωρίσῃ πρὸς ποῖον ἡ οἰκοδομὴν αὐτὴν σκοπὸν ἡγέθη. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ ἀρχιτεκτονικὴ ποικίλει παρὰ τοῖς διαφόροις λαοῖς ἀναλόγως τῶν θρησκευτικῶν δοξασιῶν, τῶν ήθων καὶ ἐθίμων, ἀτινα καλεῖται νὰ ἔχει προτετίσῃ.

"Ἔχετάσωμεν ἥδη ἄν ἡ οἰκοδομία τῆς πόλεως ταύτης συμφωνεῖ πρὸς τὰς ἐκτεθείσας ἀρχάς, καὶ ἄν εὐρίσκεται ἐν ἀρμονίᾳ πρὸς τὴν περιβάλλονταν αὐτὴν φύσιν, ἀξιοθαύμαστον ἐπὶ τῷ πλήθει τῶν καλλονῶν, διὰ τῶν ὄποιων ὁ μόνος ἀληθῆς καλλιτέχνης ἐπεροίκισεν αὐτὴν. Ἐν τῇ πραγματείᾳ ἡμῶν ταύτη θέλομεν κατὰ σειρὰν πραγματεύθη περὶ τῆς νεωδομίας, τῶν δημοσίων κτίσιων καὶ τῆς ιδιωτικῆς οἰκοδομίας.

"Ο ναὸς, ἐπειδὴ οὐχὶ πρὸς θεατείαν τῶν βιωτικῶν ἀναγκῶν, ἀλλ' ὡς ἀνάθημα εὐθενείας καὶ οἶκος τοῦ θεοῦ μᾶλλον ἀνεγείρεται, εἶναι πάντων τῶν οἰκοδομημάτων τὸ ιδανικότατον καὶ τὸ μάλιστα τῇ κυρίως καλλιτεχνικῇ ἀντίκον. Διὰ τοῦτο καὶ πᾶσαν ὁ ἀρχιτέκτων τὸν προσδοχὸν τοῦ ὄφειλει νὰ καταβάλῃ, πάντα δὲ τὰ περιστατικὰ καλῶς νὰ σταθμίσῃ καὶ τὸ οἰκοδόμημα του διὰ τοιούτου νὰ διαθέσῃ τρόπου, ώστε ὅλα αὐτοῦ τὰ μέλη πλήρων νὰ ἔχωδι πρὸς ἄλληλα ἀρμονίαν καὶ οἰκοθεν εἰς τὸν θεατὴν τὴν λειτουργίαν των νὰ δεικνύωσιν.

"Ο ἐν Σταυροδρομίῳ ναὸς τῆς Ἅγιας Τριάδος φοβοῦμεν κατὰ τὸν κοινὸν τῶν ἀνατολικῶν ἐκκλησιῶν τύπον ἐπὶ σταυροῦ οὕτινος οἱ τέσσαρες βραχίονες εἶναι ὄμοιοι, καὶ τὸν ὄποιον καλοῦσιν Ἑλληνικόν, θόλος δὲ ἡμισφαιρικὸς καλύπτει τὸ τετράγωνον, τὸ ὄποιον οἱ τέσσαρες τοῦ σταυροῦ βραχίονες σχηματίζουσιν. Ἐκ τοῦ γενικοῦ τούτου διαγράμματος ὁ ναὸς χαρακτηρίζεται ὅτι εἰς τὸν ρυθμὸν τὸν βυζαντινὸν ἀνάγεται. Τὸ δὲ οἰκοδόμημα τέλειον θὰ ἐλογίζετο, ἀν ἐν ταῖς λεπτομερεστέραις αὐτοῦ μορφαῖς ὁ ἀρχιτέκτων δὲν ἐκαίνοτομει, ἐν ὁψηλαφτὸν εἶχεν ἐνταῦθα τὸ πρότυπον τοῦ Βυζαντινοῦ ρυθμοῦ, τὴν Ἅγιαν Σοφίαν. "Οταν κυλινδρικὸς τις στύλος φέρῃ ἀψιδώματα δύο, ή κοινὴ τούτων βάσις εἶναι τετράγωνον, ὅπερ ἐδρᾶσται εἰς ὑποστήριγμα στρογγύλον. "Ἐπεται ἐκ τούτου ὅτι αἱ τέσσαρες τοῦ τετραγώνου γωνίαι, ἐπειδὴ προέχουσιν ὑπέρ τὸ γυμνὸν τοῦ κίονος μέρος, φαίνονται ὑποκάτω τοῦ θόλου χωρὶς ὑποστηρι-

ζεως καὶ σχηματίζουσιν ἑκεῖνο. τὸ ὄποιον εἰς τὴν ἀρχιτεκτονικὴν καλοῦσι φοράν ὑπόκενον. Οἱ βυζαντινοί, διὰ νὰ διορθώσωσι τὸ ἐλάττωμα τοῦτο, μετέβαλον τοῦ κιονοκράνου τὸν μορφήν, καὶ θόλων εἰς αὐτὸν τοιαύτην, ἥτις ἐφαίνετο ὅτι ἐφερεν εἰς τὸ κέντρον τὸ βάρος τῶν ἀψιδώματων. "Ἐγάλυψαν εἰς τὸ κιονόκρανον φυλλώματα, ἀλλὰ μὲ περιωρισμένην προεξοχήν, ἥτις ἀπὸ τοῦ θόλου αὐτοῦ οὐδὲν ἀφήσεσε. Καὶ ὑπερώπος μὲν ἡ κορινθιακὴ χάρις εἰς καλλονὴν ὀλιγώτερον χαριεῖσθαι, ή βαρύτης ὅμως ταύτης ἥποτε λογισμὸς ἀρμονίας μεταξὺ τοῦ ὑποστηρίγματος καὶ τοῦ πράγματος τοῦ ὑποστηρίζομένου. "Αντὶ νὰ σκεψθῶσιν οὕτω πως καὶ περὶ τοῦ κιονοκράνου τῆς Ἅγιας Τριάδος, τὸ ὄποιον τὸ κυριώτατον τῆς οἰκοδομῆς ἀποτελεῖ μέλος, ἐποτίμησαν τὸ ρυθμοῦ κορινθιακοῦ ἐλληνορθωμαϊκὸν κιονόκρανον, ισχνὸν μετὰ γεγλυμένου ώειδος κυματίου εἰς τὸ ἄνω τοῦ κοφίνου μέρος, μετ' ἀθανατοῦ ὑπὲρ τὸ δέον εἰς τὸ κοινὸν προέχοντος καὶ ἐπὶ τούτου τῶν δύο βαρέων ἀψιδώματων ἐπικαθημένων, οὕτως ὅστε, ή ὑπόκενος φορά, τὸν ὄποιον παντοιοτρόπως πρέπει τις νὰ ἀποφείγῃ, καὶ περὶ ἣς διελάδουμεν, καταφανεστέρα καθίσταται. "Αλλὰ καὶ ὡς πρὸς τὴν ἀκουστικὴν ἡ οἰκοδομὴ τοῦ ναοῦ τούτου ἀπέτυχε, διότι, ως ἐκ τῆς διατάξεως τῶν διαφόρων ἐπιπέδων, τὰ κύματα, ἀτινα τὸν ἥχον ἀγουσίν, πρὶν ἡ εἰς τὰ ὅτα τῶν ἐκκλησιῶν τὸν φθάσωσιν, συγκρούονται πρὸς ἄλληλα καὶ μεταδίδουσιν αὐτὸν οὐχὶ εὐκρινῆ, ἀλλὰ συγκεχυμένον. Μεγάλη δὲ ἀφετεῖναι, προκειμένου περὶ ναῶν, θεάτρων καὶ τῶν τούτοις ὅμοιών, νὰ προνοηῇ τις προτίσθια περὶ τῆς καλῆς τοῦ κτιρίου ακουστικῆς. "Απορον ἐπίσης φαίνεται ἡμῖν διατί τοὺς τέσσαρας στύλους, ἐφ' ὃν ὁ ἡμισφαιρικὸς θόλος στηρίζεται συνέδεσαν πρὸς ἄλλους διὰ σιδηρὸν ἐλκυστήρων. "Εὖν ἡ στερεότης τοῦ κτιρίου διεσάλευθι καὶ ἀπειλεῖ κατάπιτωσιν, ἀδύνατον εἶναι τὰ δεπτὰ ἐκεῖνα σιδηρᾶ ἐλάσματα νὰ διατηρήσωσι τὴν ἰσορροπίαν, ἐκτὸς ἐὰν ἐκ τοῦ φόβου μὴ ἐν τῷ μέλλοντι τοιοῦτον τὸ συμβῆ, ἐπρόνοδαν νὰ ἔχουντερερώσωσι τὰς τῶν θόλων ἀθήσεις. "Αλλὰ διὰ τοῦ τρόπου τούτου τίν τὸν ιδέαν τοῦ κινδύνου εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ θεατοῦ μᾶλλον ενέβαλον. Διότι τι ἄλλο τοῦτο σημαίνει [ἢ ὅτι ὁ ἀρχιτέκτων, εἰς τὸν ὄποιον γνωσταὶ εἶναι εἰς τῶν προτέρων αἱ ὀθήσεις καὶ αἱ ἀντιδράσεις, φρονεῖ ὅτι αὗται μικρότεραι ἐκείνων τυγχάνουσι καὶ ὅτι διὰ τοῦ μέσου τούτου ηθέλησε τὴν εὐστάθειαν νὰ ισχυροποιήσῃ; "Η φαινομένη στερεότης περιγάλλει τὴν σχέσιν πρὸς τὸ τῆς οἰκοδομῆς κάλλος, διότι, ὅταν τῆς ἀρχιτεκτονικῆς τὰ ἔργα στερεὰ δὲν εἶναι, ἥ, καὶ ἄν εἶναι, δὲν φαίνονται, καὶ ἄν ἀξιοθαύμαστα κατεσκεύαζε τις αὐτά, δὲν θὰ μᾶς ἐπετρέπετο νὰ τὰ βαυμάδωμεν, ἐπειδὸν ὅ τοῦ κινδύνου φόβος θὰ κατετάραπτε τοῦ καλοῦ τὸν εἰκόνα. Πρὸς τοῖς ἄλλοις ἡ πρόσοψης τοῦ ναοῦ τούτου στερεῖται καὶ τίνος μεγαλοπρεπείας, τὴν ὄποιαν, ως ἐκ τοῦ εἰδούσης τῆς οἰκοδομῆς ἐπρεπε νὰ ἔκφραξῃ. Εἰς τοῦτο δὲ πολὺ συνετέλεσεν η παράλειψις τῆς μεγάλης ἀψιδοῦ, ἥτις δὲν φαίνεται καμαρώματα νὰ περιλαμβάνεται ἐν ἑαυτῇ ὁφείλει καὶ νὰ περιχειλώῃ, καὶ ἥτις ἔχωθεν τὴν διάμετρον τῶν μεγάλων ἀψιδῶν, ἐφ' ὃν δὲ τρούλος ἐπικάθηται, σκοπὸν ἔχει νὰ μᾶς δηλώσῃ. Παρατρέχοντες δὲ τὰς ἐπουσιώδεις λεπτομερείας προσβαίνομεν εἰς τὸν ἐξετασίν τοῦ ναοῦ τοῦ Ἅγιου Κωνσταντίνου.

(Ακολουθεῖ)

ΤΙ Η ΘΕΛΑ.

"Ηθελα 'ς τὰ οὐράνια νῦμαι λαμπρὸ ἀστέρι,
χρυσῆ λαμπάδα, πάναψε τοῦ ποιτοῦ τὸ χέρι
κι' ὅταν φυσῆ κρύος βοριζᾶς καὶ χύνεται σκοτάδι,
κάνενα βράδυ φοβερό, συννεφιασμένο βράδυ,
π' ἀφοίζει καὶ βροντολογῆ τῆς θάλασσας τὸ κύρα
κι' ἀνοίγει μέσ' 'ς τὰ στάθιά του τοῦ ναύτη μαρτυρούμενα,
ἄχ! ήθελα νὰ μημονια τοῦ πόλου τὸ ἀστέρι,
τοῦ ναύτη φάρος, πάναψε τοῦ ποιτοῦ τὸ χέρι
καὶ 'ς τοῦ πελάγου τὰ νερὰ τὰ μουγκριστὰ ἐκεῖνα
γλυκεῖαν ἀχτίνα νὰ κυλᾶ, τρεμουλιαστὴν ἀχτίνα.